De biodiversiteit vergroten? Plant inheemse planten in je tuin!

Publicatiedatum 22-06-2022 | 07:49

Wereldwijd neemt de biodiversiteit af. We werken niet met de natuur, maar ertegen. Denk aan het gebruik van pesticiden en kunstmest of versnippering. Kweker Martin Stevens schreef samen met Marlies Huijzer het boek 'Wilde planten in eigen tuin'. We moeten volgens hem met de natuur werken en meer ruimte geven aan inheemse planten. Deze zijn cruciaal voor de biodiversiteit. Dat kan ook in jouw tuin!

Kas&Co, de kwekerij van Martin Stevens in Kortenhoef, is een inspirerende plek. Overal waar ik maar kijk, zie ik planten en bloemen. Helaas regent het, maar in de kas zijn we beschut. We nemen plaats op kampeerstoeltjes tussen kweektafels met gezaaide en opgekweekte plantjes, stapels potten en zelfgemaakte pootaarde.

Op deze plek onderzoekt Martin Stevens hoe bijzondere, unieke en beschermde inheemse planten kunnen worden gekweekt. Het is zijn eigen wilde-planten-laboratorium. Op de kas hangt een briefje met Martins bankrekeningnummer. Zo kunnen klanten ook iets meenemen als hij er niet is.

Zaaibakken bij Kas&Co

Kweker en promotor van wilde planten

Martin Stevens is een bevlogen plantendeskundige, fotograaf en schrijver. Hij zet zich al jaren met hart en ziel in voor (wilde) planten en biodiversiteit. “Als jongetje bracht ik al mijn vrije tijd door in de natuur en was ik lid van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie ", vertelt hij. “Hele weekenden en vakanties ging ik op onderzoek uit.”

Niet zo verwonderlijk dus dat zijn hobby zijn beroep werd. Martin werkte jarenlang voor Natuurmonumenten in diverse functies. Als beheerder van een bezoekerscentrum begon hij daar met het kweken van wilde planten. Al meer dan veertig jaar is hij vrijwilliger bij de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging . Vanaf het begin is Martin betrokken bij Wilde Weelde . Deze vakvereniging van bedrijven uit heel Nederland, wil vanuit een ecologische visie milieubewust werken aan een natuurrijke omgeving. En sinds enkele jaren is hij dus kweker en promotor van wilde planten op zijn eigen kwekerij.

Zijn missie? Meer mensen stimuleren om wilde planten te gaan kweken, om zo de biodiversiteit verder te helpen. In april verscheen Martins boek Wilde planten in eigen tuin , dat hij samen met zijn partner Marlies Huijzer schreef. Dit is het vervolg op het eerder verschenen Tuinieren met wilde planten . Met deze boeken wil hij aan iedereen laten zien dat het niet moeilijk is om je tuin aan te kleden met meer wilde planten en zo de biodiversiteit een handje te helpen.

Martin Stevens bij Kas&Co

Reizigers met hofhouding

"Wilde inheemse planten zijn planten die ergens vanzelf groeien en bloeien en zich daar kunnen uitzaaien en verspreiden", legt Martin uit. “Mensen denken vaak dat het planten betreft die alleen in Nederland voorkomen. Wilde inheemse planten zijn echter ook planten die op eigen kracht naar Nederland zijn gekomen uit omliggende landen. Ze hebben een hele hofhouding om zich heen van soms wel duizend soorten schimmels, insecten en bodemdieren. Alle leden van die hofhouding hebben elkaar nodig en kunnen niet zonder elkaar.”

Daarom spreekt Martin graag van plantengeografische districten waar soorten planten met hun hofhouding bij elkaar leven. “Het Nederlandse inheemse plantengebied ligt ergens tussen de geografische grenzen van de rivier de Elbe, de Marne (Seine) en onze eigen Noordzee”, stelt hij.

Het Nederlandse inheemse plantengebied

Inheemse planten belangrijk voor biodiversiteit

Juist die inheemse wilde planten zijn volgens Martin heel belangrijk voor de biodiversiteit. “Uitheemse soorten zoals de toverhazelaar, daar komt hier geen bij op af”, legt hij uit. “We denken dat we de natuur kunnen maken, maar dat betwijfel ik. Als je bomen of planten, die ook in Nederland voorkomen, uit het zuiden importeert, dan neem je hun genetische eigenschappen mee. En die zijn niet afgestemd op onze leefomgeving, de inheemse insecten en ons klimaat. Onze insecten herkennen deze planten vaak niet en eten er niet van."

Bovendien zit volgens Martin ook de bloeitijd in het DNA. "Zuidelijke of oostelijke exemplaren van onze wilde soorten bloeien vaak eerder of juist later", legt hij uit. "Dus niet altijd in de periode waarin onze insecten voedsel nodig hebben. Insecten en planten bovengronds, maar ook de bodemdieren rond de plantenwortels vormen samen een hofhouding. Ze zijn eeuwenlang met elkaar geëvolueerd en hebben zich aan elkaar aangepast. Zo kan het verdwijnen van een plantensoort het einde betekenen voor een aantal andere soorten."

In Nederland worden zeventig wilde plantensoorten ernstig bedreigd. In de top tien van meest bedreigde wilde plantensoorten in Nederland staan onder andere het zaagblad en de roggelelie. "We hebben geen exoten of zuidelijke exemplaren van onze soorten nodig om steden, tuinen en parken nog biodiverser te maken of aan te passen aan klimaatverandering", stelt Martin. "We hebben juist inheemse planten van hier nodig. Die passen zich al honderdduizenden jaren aan klimaatveranderingen aan."

Het unieke zaagblad, ooit te vinden op veel plekken in Nederland, nu in de top tien van de meest met uitsterven bedreigde wilde planten in ons land

Kijk naar wilde planten als onderdeel van een ecosysteem

Veel wilde planten en bomen hebben moeten wijken voor wegen of grootschalige landbouwgebieden. Ook hebben we uitheemse planten uit allerlei werelddelen gehaald. Sommige daarvan groeien zo explosief dat ze de lokale flora verdrukken, zoals de Japanse duizendknop. Martin: “Het is belangrijk dat we als we naar wilde planten kijken, het ecosysteem als geheel meenemen. Alle soorten hebben elkaar nodig om te overleven. Verdwijnen wilde planten, dan verdwijnen nuttige insecten. Vogels lijden dan honger, want zij eten insecten. En wij hebben bestuivers nodig voor onze voedselproductie. Dat hele systeem moet je in ere houden. Hoe meer variatie, hoe veerkrachtiger een ecosysteem is.”

Soortendiversiteit op de kaart

De kaart Soortendiversiteit in Nederland op de Atlas Leefomgeving geeft voor heel Nederland de geschatte soortendiversiteit per kilometerhok in klassen weer, op basis van gegevens van de laatste tien jaar uit de Nationale Databank Flora en Fauna . De zeven belangrijkste en best onderzochte soortgroepen zijn hierin samengenomen. Dit zijn vaatplanten, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en vogels. In de kaart is gecorrigeerd voor het effect dat er niet op elke locatie even intensief wordt waargenomen. Op de kaart zie je dat het duingebied de ‘achtertuin’ van de Randstad tot de soortenrijkste gebieden van Nederland behoort.

Soortendiversiteit in Nederland

Nationale Zadencollectie: backup voor wilde flora

Het is dus belangrijk dat er meer bewustzijn komt voor het behoud van en het zorgen voor meer inheemse wilde planten. “Wist je dat er een levend archief bestaat?,” zegt Stevens. “Dit is een back-up voor de natuur. Het Levend Archief stelt de genetische diversiteit van wilde planten veilig door zaden van inheemse plantensoorten te verzamelen in de Nationale Zadencollectie. Goed voor de biodiversiteit en voor de planten in het bijzonder. De zaden worden gebruikt voor het versterken van kleine en verzwakte populaties of voor een herintroductie op een voormalige groeiplaats.”

“Ik help hen daarmee door unieke inheemse planten te kweken en uit te planten”, vertelt Martin. Trots laat hij een paar zelfgekweekte planten zien. “Kijk, het unieke inheemse zaagblad, de kleine schorseneer (op foto rechts) en de besanjer. Mooi toch? Deze soorten kunnen eventueel worden uitgeplant en versterken een soortengroep. Hier zijn ze voornamelijk om zaad van te winnen.”

Breder bewustzijn nodig over hoe belangrijk inheemse planten zijn voor biodiversiteit

Volgens Martin moet het breder maatschappelijk doordringen dat wilde planten belangrijk zijn voor de biodiversiteit. “Alleen mensen die zich in wilde planten hebben verdiept, kunnen inheemse planten van exoten onderscheiden”, meent hij. “De meeste mensen hebben die kennis niet en zelfs medewerkers van tuincentra en hoveniers weten het vaak niet. Veel particulieren kiezen voor gekweekte tuinplanten die er mooi uitzien. Maar mensen kunnen echt het verschil maken door ook wilde planten in hun tuin te zetten. Een tuin hoeft niet honderd procent wild te zijn, met dertig procent help je ook al goed. Bovendien doen veel wilde planten niet onder voor kweeksoorten uit het tuincentrum.”

Gemeenten zijn er ook al van doordrongen. Sommige gemeenten geven zelfs subsidies voor het planten van meer inheemse planten in de tuin. In stedelijk gebied kunnen inheemse planten heel goed toegepast worden. Er zijn ook veel initiatieven die meer natuur in de stad stimuleren, zoals Steenbreek en Guerrilla Gardeners. ”Een mooi praktijkvoorbeeld is het Zeeburgereiland in Amsterdam”, aldus Martin. "Daar worden wilde plantenmengsels ingezaaid met onder andere salie, wilde marjolein en knoopkruid. Die trekken direct veel inheemse insecten. Er is gelukkig veel aandacht voor natuur en verhogen van de biodiversiteit van tuinen en de stad met wilde planten van hier."

Zeeburgereiland Amsterdam

Er zijn plantenkwekers die al heel duurzaam bezig zijn. Die kweken inheemse planten nu al op grote schaal zonder gif en leveren de planten zonder pot of hebben statiegeld op de verpakking. Super duurzaam! Gemeente en hoveniers kunnen daar terecht om de inheemse planten in plantsoenen en parken in de stad de planten. “Op groenopleidingen is nu ook aandacht voor inheemse planten en het klimaatvriendelijk inrichten van plantsoen, park en tuin”, licht Martin toe. “Hoveniers die bij mij stage lopen, zijn nu een inheemse planten(proef)kwekerij aan het opstarten bij de AltijdWerkplaats de Groene Ruijter. Zo kan ik mijn kennis mooi doorgeven.”

Bijendiversiteit op de kaart

Op Atlas Natuurlijk Kapitaal kun je de bijendiversiteit in Nederland op de kaart bekijken. Deze kaart geeft per gridcel van honderd bij honderd meter het aantal bijensoorten weer dat er gemiddeld voorkomt. Hoe groener het vlakje, hoe meer bijensoorten er te vinden zijn in dit gebied. Op basis van waarnemingen door EIS Kenniscentrum Insecten, is een model gemaakt van de bijendiversiteit in héél Nederland.

Opvallend zijn de lichtgrijsgekleurde gebieden. Hier komen volgens het model geen bijensoorten voor. Dit zijn vooral akkerbouwgebieden waar blijkbaar de leefomstandigheden voor bijen niet gunstig zijn. Zoom je in op de kaart, zie je dat in de akkerranden wel bijen voorkomen. Aan de andere kant is het opvallend dat er juist veel bijensoorten in steden voorkomen.

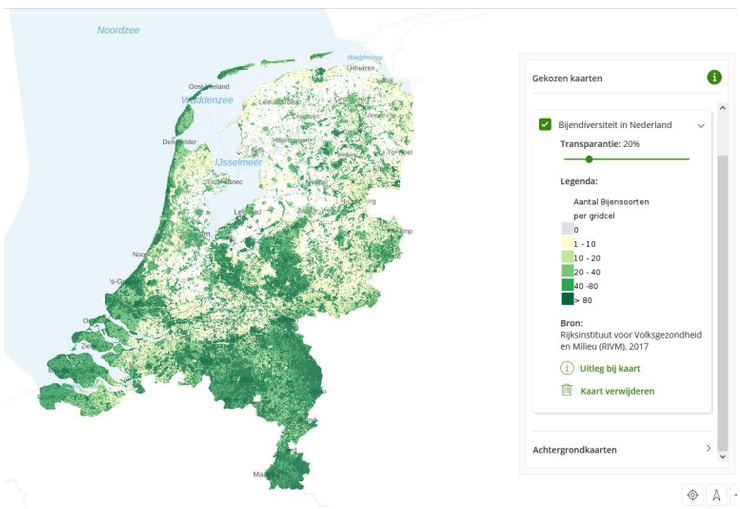

Bijendiversiteit in Nederland

Dromen over de toekomst van wilde planten

Er is dus veel winst te behalen. “We kunnen allemaal ons steentje bijdragen”, besluit Martin. “Hoe mooi is het als er straks een grote kring is aan kwekers van wilde planten? Of dat op industriegebieden wilde planten gezaaid en geplant worden, zodat grijs weer groen wordt? Als je wilde planten plant die weerbaar zijn tegen klimaatverandering, wordt daar ook het leefklimaat veel aangenamer. Maar hij wil vooral mensen laten ontdekken dat ze veel plezier kunnen beleven aan wilde planten. Een tuin vol leven en tegelijkertijd bijdragen aan de biodiversiteit als geheel. Dat is toch heel mooi?

Ga zelf aan de slag! Samen maken we het verschil

Wil jij ook zo’n eigen stukje natuur creëren? Het kan overal. Echt niet alleen als je een flink stuk grond bezit. Ook in je kleine stadstuin, op je dakterras of balkon is er veel mogelijk. Alleen al door op jouw mini-balkon een pot wilde kamille te zetten, maak jij het verschil. Het ziet er mooi uit en trekt nuttige insecten aan. En van de bloemetjes kun je een rustgevend kopje thee zetten.

Heb je geen tuin of balkon? Wip wat tegels en maak een geveltuin met wilde planten. Zo leg je een klein stukje natuur aan in je buurt. Heb je wel een tuin? Maak er een bloemrijk walhalla van om de biodiversiteit te vergroten met wilde planten. Er zijn zoveel soorten met verschillende bloeiperiodes. Let dan wel op dat je gifvrij gekweekte inheemse planten koopt! Kijk voor een bedrijf op de kaart waar de kwekers van Wilde Weelde van inheemse planten te vinden zijn. Of bekijk de informatieve site Biotuinwijzer over alle biologische en ecologische kwekerijen, tuinen en andere initiatieven.

Dus begin gewoon! Op Wildetuinplanten.com , de website van Martin, vind je allerlei informatie en blogs over wilde planten. Bekijk bijvoorbeeld eens Martins wilde planten-top-tien . Staat er niets bij van jouw gading? Op Wilde-planten.nl vind je nog veel meer wilde soorten. Kijk ook even op de website van jouw gemeente of je misschien een subsidie kunt krijgen om wilde planten te planten. Veel succes en vooral veel plezier!

Vergroot de biodiversiteit in jouw tuin met de tips van Martin Stevens!

- Sta rommel toe in je tuin. Ruim niet alle afgevallen blaadjes, takken en dorre planten op. Dit trekt nieuwe dieren aan.
- Maak een mesthoop. Ga je dan toch opruimen in je tuin? Gooi plantenresten en ongekookt keukenafval dan op de composthoop. Gebruik de compost in je tuin.
- Leg een vijvertje aan voor nog meer (water)beestjes.
- Geef de tuin rust. Zo krijg je een veilige plek voor de dieren.
- Zaai inheemse planten. De Cruijdthoeck of De Bolderik bieden een uitgebreide keuze aan wilde planten en kunnen je helpen bij het maken van de juiste keuze voor jouw tuin.
- Gebruik geen kunstmest of bestrijdingsmiddelen.
- Plant inheemse planten. Tuincentra hebben ook een hoekje met het wilde assortiment (inheemse planten). Deze planten slaan vaak beter aan en voelen zich meer thuis in je tuin. Check wel even of ze gifvrij gekweekt zijn.
- Plant veel verschillende planten. Hoe meer soorten planten, des te weerbaarder je tuin.
- Pluk je eigen hippe plukbloemen uit je tuin, plant inheems! Koekoeksbloem, wilde margriet, duifkruid, pimpernel, akelei, duizendblad, marjolein of de gele lis.

Meer informatie

- Bekijk de website Wildetuinplanten.com van Martin.
- Bekijk Plant inheems! De kracht van wilde planten op IVN Natuur Educatie.
- Lees over vakgroep Wilde Weelde .
- Wat doet die uitheemse tuinplant in de natuur? (Nature Today, juni 2021).
- Kiemen, zie het leven, zie het groeien en zie het bloeien (Nature Today, januari 2021).

Deel deze pagina

Facebook Twitter LinkedIn WhatsApp E-mail